

Алын кылаас уорэнээччилэригэр аналлаах кылаас чааба

« Мин о5обун - мин кийибин».

Сыала:

- 1.Алын кылаас уорэнээччитигэр гражданскай уонна патриотическай ойу-санааны иитии.
- 2.Хас биирдии кийи туохтан да тутулуга суох бары тэн бырааптаахтарын, бары тэн эбээбинэстээхтэрин билибиннэрийи.

Соруга: О5олору дьон бырааптарын кытта билибиннэрийи.

Тэрилэ:тыллар суруллубут табличкалара, соруудахтаах карточкалар,оскуола устааба, хартыыналар, «Бийиги бырааппыт»,хас биирдии о5о5о тогуруктэр,туьаныллар остуоруйалар.

Хаамыыта:

1.Кириии чааба.

Хас эмэ молуйуонунэн сыллар анараа оттулэгэр сиргэ дьон баар буолбуттар. Ону кытта тэннэ ыйытыы уоскээбит:дьон тугу гынара конуллэнэрий уонна тугу гынара конуллэммэтий? Тугу гынар бырааптаахтары уонна тугу гынар бырааптара суо5уй? Дьон толкуйдаан,субэлэьэн баран **Всеобщая Декларация прав человека** (сурук ыйанар) диэни айбыттар.

Улахан дьон элбэх бырааптаахтар.

-Оттон о5олор туох эмэ бырааптаахтар дуо?Баар.

Хас биирдии улахан кийи уонна о5о бэйэтин быраабын билиэхтээх.Ону таьынан бийиги ойдуохтээхпит, быраабы таьынан бийиги оссо бары эбээбинэстэрдээхпитин.

Бийиги олору билиэхтээхпит,

Бийиги олору толоруохтаахпыт,

Оччс5о эрэ олорорго, улэлииргэ,

Уорэнэргэ. до5ордоьорго

Чэпчэки буолуо.

2. «Дьоллоох куорат» устун айаннаабын.

Бу куоракка бэйэлэрин эбээһинэстэрин, бырааптарын билэр уонна тутуулар оҕолор олохтор. (Дуоскаҕа хартыыналар ыйаммыттар.Оҕолор хас биирдии хартыына аныгар соптоох суругу ыйыттар).

-Кыыс кинигэ ааһар.(Уорэнэргэ бырааптаахпыт)

-Кыыс оонньуурун эмитир.(Эмтэнэргэ бырааптаахпыт)

-Оҕолор музейга сылдьаллар.(Кружоктарга, секцияларга, эбии дьарыктанар, сайдар бырааптаахпыт).

-Уол мас хайытар(Улэлиир бырааптаахпыт)

-Оҕолор паартаҕа конотук олохтор.(Оскуола устаабын тутууу эбээһинэ)Оскуола устаабын кордоруу,кылгастык билибиннэри.

-Оҕолор оонньуу сылдьаллар(сынньанар бырааптаахпыт)

-Кыыс куукулатын таныннарар(ыраастык таннар эбээһинэстээхпит)

-Милиция формалаах уол.(Общественнэй миэстэҕэ тутта-хапта сылдыы быраабылатын тутууу эбээһинэстээхпит) о.д.а.

3. А. Толстой «Буратино муччургэннээх сырыылара» остуоруйаҕа ыйдыттаабын.(Кинигэтин кордоруу)

Дуоскаҕа эппиэттэр 3 коруннэре ыйыллыбыттар.

1.-Босхо уорэнии бырааба.

2.-Улэлиир, улэтэ суох буолууттан комускэнии бырааба.

3.-Олорор дьиэбит комускэллээх буолуутун бырааба.

Ыйытылар.

-Остуоруйаҕа полицейскайдар папа Карло дьиэтигэр киирэллэригэр ханнык быраабы кэстилэр?(№3)

-Папа Карло улэтэ суох этэ, олус дьаданытык олорбута.(№2).

-Буратино азбукатын атыылаан баран ханнык быраабынан туьаммата?(№1)
(хас биирдии быраабы ырытан коруу).

4.Ситуацияны анализтаабын.

Декларация5а дьон быраабыгар 5 ст. этиллэр. «Ким да5аны ата5астанара сатаммат».

-Бу этиини эьиги хайдах ойдуугутуй?

-Кутур,кыдьыктаах кьи диэн ханнык кьиний?

-Утуо санаалаах кьи диэн ханнык кьиний?

-Маннык куьа5ан быьыыны кытта эьиги корсуспуккут дуо?

-Оттон утуо быьыыны кытта?

(О5олор бэйэлэрин санааларын этинэллэр).

5.Хас биирдии кьи сынньанар бырааптаах.

Физминутка.

Музыканы хамсаны, сууруу.ыстаны, ункуулэьин.

6.Декларация ыстатыйаларын ырыты.

Группаны улэлэьин.Хас биирдии группа соруда5ы толорор,соптоох ыстатыйаны булан аа5ар.

1группа. Г.Х.Андерсен « Куьа5ан кусчаан».То5о «куьа5ан кусчааны» ата5астыылларай?

-кени ордук ойдоох этэ;

-кени атыттарга маарыннаабат этэ;

-кени барыларыттан кыраьыабай этэ;

-кени утуо санаалаах этэ;

Эьиги манньк тубэлтэлэри олоххо корсубуккут дуо?Дьон манньк быьыыларын туох дии саныыгытый?

2группа.Нуучча остуоруйата. «Алёнушка уонна кени быраата Иванушка».

Остуоруйа5а абааьы ханнык быраабы кэспитэй?

-олорорго быраабы;

-уорэхтээх буоларга быраабы;

-малы-салы бас билэрдээх буоларга быраабы;

Ким бырааба кэбиллибитэй?

3группа.О5олор уруууйдарын корон соптоох ыстатыйаны булан аа5ыы.

Уруууйдар:Чипполино хаайыыга олорор,боро ус сибиинньэни сырсар,Ээ теремогу алдьаппыт.

Тумук:-Туох туьунан кэпсэттибит?(**быраап**)

Хас биирдии киьи конул уонна тэн бырааптаах.(суруктар ыйаналлар)

7.О5олор бырааптара.

Бу декларация улахан дьонунан суруллубут,кини улахан дьонно ананар.

Оттон эьиги кыраларгыт.

-О5олорго бырааптар наадалаахтар дуо?(О5олор бэйэлэрин санааларын этинэллэр).Ол тумугунэн дуоска5а «**Мин о5обун-мин киьибин**»сурук ыйанар.

8.Эбээьинэстэрбит.

Туох да бырааба суох о5оттон куттас,кыайан дойдуну салайбат,сайыннараp кыа5а суох киьи улаатыан соп.

Бырааптан ураты оссо киьиэхэ **эбээьинэс** диэн баар.(дуоска5а сурук ыйанар).

-Эьиги ханнык эбээьинэстээххитий? (О5олор дььэтээ5и эбээьинэстэрин ааттыахтарын соп, ол ойдобулу кэнэтиэххэ наада).

-Эьиги уорэнэр бырааптааххыт.Бу быраабы туьанарга ханнык эбээьинэьи толоруохтааххытый?(Кичэйэн уорэнии,Уорэх малыгар соптоох сыьыан о.д.а.)

-Эьигини дойдугут комускуур.Оттон дойдугут иннигэр туох эбээьинэстээххитий?

(Эбээьинэс сурук анныгар:толоруу,кичэйии,тутуьуу о.д.а. тыллар эбиллэн биэрэллэр).

9.Түмүк.

Хас биирдii о5о5о араас онноох тогуруктэр бааллар.Онно саамай соптоох быраап эбэтэр эбээынэс диэбиттэрин суруйаллар.Эбэтэр ынырыысурук, субэ суруйуохтарын соп.

То5о оннук суруйбуттарын быьаараллар.

Кылаас чааьын тумугунэн дуоска5а маннык сурук тахсар:

Дьон быраабын Декларацията

↓
конул уонна тэн

↓
Мин о5обун-мин кийибин

↙
быраап

↘
эбээынэс

Бугунну кылаас чааска кэпсэппиппитин куруук ойдуоххут, олоххутугар туьаныххыт диэн эрэнэбин.

Кылаас салайааччыта:

Шадрина Е.Е.